BIJ DE AUCANERS. ¹⁾

II.

DOOR

WILLEM F. VAN LIER.

In het nummer van Mei 1921 van dit tijdschrift, schreef ik een artikel over het ontstaan van het Posthouderschap bij de Aucaners, hetwelk eindigde met het een en ander betreffende mijne installatie en vestiging in de Tapanahony.

In de veronderstelling dat de lezers van de West-Indische Gids genoeg belang in het door mij aangevangen werk stellen, wil ik nu verhalen hoe het verder gegaan is en tevens eenige mededeelingen doen betreffende de werkstaking onder de Aucaners in het transportbedrijf op de Marowijne gedurende Februari—Mei 1921.

Nadat te Drie Tabbetje besloten was, dat ik mij „Bilo” (Beneden Tapanahony) zou vestigen en kapitein Jenta van Powie, het hoofd van de Compagnie-loô negers, op verzoek van Granman Amakti had aangenomen mij op zijn dorp onderdak te verleen tot ik gereed zou zijn met het aanleggen van een eigen standplaats, verhuisde ik tegen het einde van Januari 1920 van Poeketi naar Powie.

Het toeval wilde, dat ik juist tegenover Powie een nagenoeg in elk opzicht geschikte plaats vond voor den aanleg van een Bakra- (Blanken)nederzetting. Ongeveer

¹⁾ De heer Van Lier verzoekt ons alsnog mede te deelen dat de foto's bij zijn vorig artikel — *West-Indische Gids*, 3e Jaargang no. 1 (Mei 1921) — genomen zijn door den heer J. W. Gonggrijp. Aan de niet-vermelding hiervan onder de foto's draagt de redactie schuld.

Redactie.

in het midden van de streek gelegen, is het terrein daar hoog en beantwoordt aan de eischen voor landbouw en veeteelt. Het voornaamste is evenwel dat de gezondheids-toestand op die plaats niet te wenschen overlaat, terwijl de onmiddellijke nabijheid van vier groote dorpen — Clementie, Sajé, Moenproesoe en Powie — die door Biloo-negers (de vooruitstrevenden) bewoond worden, een waarborg oplevert voor eventueel trouw schoolbezoek.

Op Powie werd mij als logies aangewezen het „onderhuis” van kapitein Jenta. De voorname Boschnegers bouwen nl. hunne hutten op hooge palen. Men moet zich echter geen te ruim begrip van „hooge palen” vormen, want zelden bedraagt die hoogte meer dan vijf voet. Het gevolg hiervan was dan ook, dat ik nooit rechtop kon staan „in huis” en dat mijn hoofd vaak kennis gemaakt heeft met de vloerbalken. Was dat echter maar alles. Erger vond ik het onder dat huis tusschen allerlei ongedierte gehuisvest te zijn. Ratten, muizen, kakkerlakken en vooral wandluizen waren mijne medebewoners. Neen, de dagen bij Jenta doorgebracht, waren niet direct als picnic te beschouwen. Had ik van het ongedierte veel last, van de menschen ondervond ik dat om zoo te zeggen, in nog hoogere mate. Ik dreigde wanhopig te worden onder de indringerigheid en vrijpostigheid der Boschnegers, vooral van de kinderen. De druppel die den emmer deed overloopen was evenwel, dat ik af en toe in den nacht beplast werd door twee kleindochters van den kapitein, wier slaapvertrek zich bevond boven de plaats waar mijn hangmat gespannen was. Ten einde raad verhuisde ik van het onderhuis van Jenta naar het lijkenhuis, de „krei-hoso” (lett. vertaald „huis van ge-ween”) ¹⁾.

Ik zal de lezers van dit artikel niet te lang ophouden met mijn vele wederwaardigheden te Powie. Ik kan echter den lust niet bedwingen nog het volgende te vertellen. Ik was voor eenige dagen op reis gegaan en vernam op

¹⁾ Gelijk bekend staat op elk Boschnegerdorp een lijkenhuis, waarin de lijkdiensten worden gehouden.

den terugtocht dat een oude man, „Batrafatoe”, in mijn afwezigheid op Powie gestorven was. Het lijk was reeds 4 dagen boven aarde — en dit beteekent in de tropen, waar dat niet langer dan 24 uur zijn mag, nogal wat — en te voorzien was dat de begrafenis in de eerste week nog niet zou plaats hebben. Ik besloot dus door te reizen naar een ander dorp. Ik was echter verplicht even aan wal te stappen om 't een en ander te halen, dat ik noodig had. Ook zou het niet te pas komen dat ik langs voer zonder eerst aan de familie mijn deelneming te hebben betuigd. Toen ik in het dorp aankwam, viel het mij op dat de stank die ik verwachtte, minder groot was dan ik dacht. Ik haastte mij evenwel, om zoo spoedig mogelijk door te kunnen gaan. Bezig uit een trommel het een en ander te halen, werd ik plotseling door een ondragelijke pestlucht overvallen. Naar buiten kijkende, ontdekte ik dat de lijkstaple vlak voor de deur was neergezet en het deksel er afgenomen; Batrafatoe, het lijk had, terwijl hij rondgedragen werd, door bemiddeling van de dragers kenbaar gemaakt, dat hij door Kapitein Jenta op een borrel onthaald wenschte worden. Het lijk was daarom voor de woning van Jenta gebracht en de kist opengemaakt om Batrafatoe de tractatie toe te dienen. Overbodig hier aan te stippen dat bij zoo'n gelegenheid de dragers niet onbedeeld blijven.

Met het aanleggen van mijn standplaats heb ik veel moeite gehad. Gedeeltelijk door zware regens, maar voor het grootste deel ten gevolge van de luiheid en gemakzucht der Boschnegers. Hier moest een stuk oerbosch, met vele woudreuzen worden herschapen in een behoorlijk bewoonbare plaats, met ruimte voor het aanleggen van een kostgrond. De ontwouding ondervond bezwaar doordien dichtbij veel zware boomen een Katoe-boom, een groote Ficus stond en volgens het bijgeloof der Boschnegers mag een Katoe niet geveld worden, omdat daarin een booze geest huist. Erger nog, men mag geen boom in de nabijheid omkappen, omdat de kans bestaat, dat hij bij het neervallen in aanraking zou kunnen komen met

de Katoe, hetgeen dan gelijk staat met het moedwillig slagen toebrengen aan de „Takroe-sani” (booze geest) die in de Katoe verblijf houdt. Met vuur kan men den toorn van den Katoe-geest eerst goed opwekken. Geen Djoeka zal het dan ook in zijn hoofd krijgen vuur te stoken in het gevelde hout op een kostgrondje, indien daar dichtbij zoo'n boom staat. Het vuur mocht eens de wortels van de Katoe bereiken en wee dan onzen djoeka en de zijnen. De dood, doch ten minste zware ziekte, zal onverbiddelijk hem of een zijner bloedverwanten treffen. De Katoe op mijn standplaats was voor mij, maar vooral voor mijn knecht, die uit Paramaribo met mij was mede gekomen, in werkelijkheid een *booze geest*, want zwaren arbeid heeft die jonge man moeten verrichten en lang heeft het geduurd, eer de Katoe en al de groote boomen er om heen op den grond lagen.

Op 18 Mei 1920 was ik echter gelukkig zoover dat, onder toeschouwing van een groot aantal Aucaners, onder een salvo van geweerschoten de Nederlandsche driekleur op „Granman Staalkondré” ¹⁾ kon worden geplant.

Ik moest nu allereerst trachten het vertrouwen van het volk, maar vooral dat van hun leiders te winnen. Uit ervaring wist ik, dat het beste middel om daartoe te geraken is, de verstrekking van medicijnen, en zoo mogelijk genezing van zieken. Uit dien hoofde werd dan ook een voldoende, hoeveelheid geneesmiddelen en verbandstoffen door mij medegenomen. Reeds van den eersten dag van mijn komst in de Tapanahony kon ik aanvangen met het „doktertje spelen”, en er gaat nu geen enkele dag

¹⁾ = „Gouverneur Staal's dorp.” Met het „Bakra kondré” (blanken dorp) in de Tapanahony, naar den Gouverneur op wiens last het gesticht werd, te noemen, wordt geheel in Djoeka's geest gehandeld. Een Djoeka geeft bij voorkeur aan plaatsen (dorpen, kreen, watervallen enz.) den naam van den persoon die het gesticht heeft, of door wiens toedoen de plaats of kreek bekend geworden is. B.v. heet Albina bij de Boschnegers tot nu toe „Kaplari”, naar den stichter er van, den heer Kappler.

Zijne Excellentie Gouverneur Baron Van Heemstra kon zich met mijne zienswijze, betreffende den aan mijn standplaats te geven naam vereenigen en werd bij G. R. van 27 October 1921 no. 3729 bepaald, dat die plaats den naam van „Granman Staal kondré” zal dragen.

FOTO OOSTERLING

VAN LINKS NAAR RECHTS: GRANFISKARI GAGOE, GRANMAN AMAKTI,
HOOFDKAPITEIN KANAPÉ

om waarop ik niet vele zieken te behandelen krijg. Veel succes heb ik tot dusver met het genezen van wonden. Joodkali, Jodoform en Peru-balsem, plus watten en windsels, zijn dan ook zaken die ik op reis, of waar ook, altijd bij mij heb. Ook met het toedienen van chinine aan de vele malarialijders en het behandelen van influenza (er heerscht vaak influenza onder de Boschnegers) heb ik mij verdienstelijk kunnen maken. Kortom, het eerste middel om het vertrouwen te winnen, faalde gelukkig niet.

Hoe aangenaam ik echter dit deel van mijn werk vind, ik beschouw dat als zeer ondergeschikt en heb van den beginne af dadelijk alle aandacht aan het hoofddoel, de stichting van een school in de Tapanahony, geschonken. *Zonder school is de poging tot beschaving van de Aucaners onbegonnen werk.* Als gevolg van deze overtuiging heb ik dan ook niets nagelaten, om wat tot bereiking van dit doel kon bijdragen, aan de hand te nemen.

Profiteerende van het verlangen naar onderwijs bij de Biloo-negers, begon ik dadelijk bij mijn aankomst te Powie, met spelonderwijs aan een 7-tal kinderen aldaar onderricht in het lezen (Methode Hoogeveen) te geven. Aanvankelijk leek het succes verzekerd; de gekleurde leesplankjes vielen zeer in den smaak der kleintjes en de ambitie leek groot. In twee weken klom het getal van 7 tot 15 leerlingen, die getrouw „ter school” kwamen. Ook bij de ouders was de belangstelling groot en ik verheugde mij al in dit succes, toen op zekeren dag eensklaps *alle* leerlingen wegbleven. Bij de kinderen naar de reden daarvan informeerende, kreeg ik de meest verschillende antwoorden, maar niet de waarheid nl. dat hun het „gaan naar school” verboden was.

Granman Amakti had vernomen dat ik te Powie onderwijs gaf en had zijne afkeuring daarover aan kapitein Jenta doen weten. In verband met het bovenstaande lijkt mij het volgende interessant genoeg om hier verteld te worden.

De verschillende loo's der Boschnegers leven in voortdurenden naijver tot elkaar en geen die den ander een voor-sprong in wat ook, gunt. Gelijk ik in het geschriftje „Iets

over de Boschnegers in de Boven-Marowijne" schetste, worden de Compagnieloo-negers als de laagste kaste onder de Aucaners beschouwd. Toch kan deze loo op een geschiedkundig feit in zijn voordeel wijzen waarop alle andere jaloersch zijn. en welk als een soort van adelbrief voor hen door de betrokkenen beschouwd wordt. Dit voor hen zoo grootsche feit was het volgende. Toen in de 18de eeuw vrede tusschen de Blanken en Aucaners gesloten werd, was dat het gevolg van een desbetreffend voorstel van de Aucaners. Hun verlangen om vrede te sluiten maakten zij kenbaar door op de plantages, die zij in den nacht bezochten om te stelen hetgeen zij noodig hadden en niet zelf konden produceeren, briefjes achter te laten waarin zij het vredesvoorstel deden. Deze briefjes werden door zekeren Boston, die de Engelsche taal machtig was, geschreven.

Volgens de overlevering was Boston, een der stamvaders van de Compagnie-loo-negers. De begeerte naar onderwijs bij de Biloo — inzonderheid bij de Compagnieloo-negers — is, volgens hen, voortgevloeid uit het feit dat de eer van de verkregen vrijheid hun toekomt, als gevolg van de schrijfkunst van hun voorvader Boston.

De eer, van den vrede voor den ganschen stam te hebben verkregen, kan niet aan de Compagnieloo-negers betwist worden en is een doorn in het oog der „aristocraten" in de Tapanahony.

Uit een vertrouwelijk gesprek met kapitein Jenta, een zeer liberale grijsaard, kwam ik te weten, dat Amakti waarschijnlijk niet zoo dadelijk zijn misnoegen over het stichten van een schooltje te kennen zou gegeven hebben als dat niet bij de Compagnieloo-negers geschied was.

„De Otto-negers" (de loo waartoe de Granman behoort) „zullen het geen tweeden keer kunnen verdragen „dat djoeka" (de stam) „door ons" (de Compagnie-negers) „groot gemaakt wordt" verklaarde de grijsaard met onverholen trots. Jenta draagt de overtuiging, dat zijn volk eenmaal door het onderwijs groot zal worden.

Hoe het dan ook gegaan is, het kon mij niet gelukken

voort te gaan met het geven van onderwijs. Trouwens ik had mij nooit voorgesteld dat ik zonder medewerking van den Granman en zijne raadslieden (de conservatieve partij) ooit een school op hechten grondslag zou kunnen stichten.

Ik stelde het mij daarom dan ook tot taak, de tegenstanders van de school van het nut daarvan te overtuigen en hunne medewerking daarvoor te verkrijgen. Van een leien dakje is dat niet gegaan. Veel hoon en bespottung moest ik verdragen, eer ik, dank den krachtigen steun van Kanapé ¹⁾ zoover kwam, dat de tegenstanders van het onderwijs vertrouwen zijn gaan stellen in mijne verklaring, dat de school niet als middel gebruikt zal worden om de kinderen te doopen, waardoor de school ten slotte — dat was in Januari j.l. — door alle partijen en door Amakti persoonlijk werd aanvaard.

Ik wil met betrekking tot de verklaring, „dat de school niet als middel gebruikt zal worden om de kinderen te doopen,” ter voorkoming van misverstand, even aanstippen, dat ik geheel behoor onder degenen, die cultuur zonder godsdienst uit den boeze achten. Het gaat bij mij echter om het systeem. Ik draag nl. de overtuiging, dat elke poging om bij den aanvang van het werk Christelijk

¹⁾ Voor bijzonderheden betreffende den persoon van Kanapé verwijs ik naar blz. 55 en vlg. van „Iets over de Boschnegers in de Boven-Marowijne”. Aan de lezers, die niet de gelegenheid hebben dit boekje op te slaan, wil ik hier in het kort vertellen wie Kanapé is. Kanapé van Otterloo was de aangewezen troonopvolger van Amakti's voorganger, Oseisie van Otterloo. Hij is een persoonlijkheid, zooals niet velen in de Tapanahony gevonden worden. Een man met helder doorzicht, die precies weet wat hij wil. Een geboren regeerder, die de kunst verstaat eerbied af te dwingen en zijn woord te doen gehoorzamen.

Hij is den blanken zeer wel gezind en, zooals ook uit dit artikel zal blijken, een warm voorstander van het onderwijs. Zijne liberale opvatting en goede gezindheid jegens de blanken als ook de vrees dat hij den stam streng zou besturen, waren aanleiding voor de conservatieve kapiteins om hem ten behoeve van Amakti te verdringen.

Daar tot vóór Amakti's bestuur, het hoofd van den Staat tevens hoofd van de Kerk bij de Aucaners was, en Kanapé van Oseisie de opleiding tot Opperpriester ontvangen had, kwam bij Amakti's installatie scheiding van Kerk en Staat onder de Aucaners. Als Opperpriester, maar meer nog door zijne persoonlijke goede eigenschappen, is Kanapé altijd een man van veel invloed in de Tapanahony geweest.

onderwijs te verstrekken, het onderwijs bij de Aucaners zal tegenwerken. Bewijzen daarvoor heb ik te over. Ik herhaal daarom hier wat ik te voren reeds elders schreef

„Geef de Djoeka onderricht in het lezen en schrijven, „waardoor hij in staat zal worden gesteld zijne gedachten „behoorlijk te kunnen ordenen en geregeld te denken. „Geef hem daarna lectuur, die hem opvoedt en zie of hij niet „als ballast wegwerpt, al de wetten van „Grantata” ¹⁾, die „hem in zijn ontwikkeling en economische vooruitgang „hebben tegengehouden. Ik herhaal het, geef hem onder- „richt, maar in een vrije school, en met één onderwijzer „zult gij in betrekkelijk korten tijd meer bereiken dan „tien evangelisten gedurende een menschenleven. Be- „schaaf de Djoeka door het onderwijs, en zijn godsdien- „stige aard, (want een Djoeka is zeer godsdienstig) zal „hem vanzelf tot den Heer brengen.”

Op Granman Staalkondré heb ik een perceel groot ruim 3 H.A. voor kostgrond tevens demonstratieveld ingericht. Bedriegen de teekens niet, dan schijnt de belangstelling voor wat ik op het gebied van landbouw en pluimveeteelt ²⁾ daar verricht, bij den Djoeka er in te komen.

Het systeem, dat bij het beschavingswerk gevolgd wordt, is als volgt. Door behartiging van hunne fysieke en materiele belangen wordt getracht het geheele vertrouwen der Aucaners te winnen, waardoor het gelukken zal, dat de opvoeding en leiding van de jeugd aan de bakra's wordt overgelaten. Want ommekeer in de zeden en gewoonten van dit volk kan pas verwacht worden, wanneer een geslacht onder den invloed der beschaving is opgegroeid.

Van het huidig geslacht verwacht ik niet veel meer dan dat het mij gelukken zal het te leeren zijn arbeid productiever te maken en hygiënischer te gaan leven. Een gunstig teeken is dat de jongeren hoe langer hoe meer af-

¹⁾ Met de wetten van „Grantata” worden hier de godsdienstige leerstellingen der Aucaners bedoeld.

²⁾ De bedoeling is, zoo spoedig dat mogelijk zal blijken, ook geiten en vooral varkens te fokken, ter demonstreering en aanmoediging om vee-kwekerij ter hand te nemen.

keer er van beginnen te krijgen de lijken zoolang boven aarde te houden en dagen achtereen, op de hoofden gedragen, er mede door de dorpen te sjouwen. Dat ik dien afkeer prikkel, behoeft niet vermeld te worden.

Als hiervoren vermeld was het mij in Januari d. j. gelukt allen tegenstand tegen het onderwijs te overwinnen en ik verheugde mij reeds in het vooruitzicht nog in den loop van het jaar een goed bevolkte school te krijgen, toen er een kink in den kabel kwam door de

W e r k s t a k i n g.

Om de lezers een duidelijk inzicht in deze vervelende zaak te doen krijgen, moet ik eerst het een en ander mededeelen betreffende den toestand in de Tapanahony vóór het uitbreken van de staking.

Amakti, die door gekuip van de tegenstanders van Kanapé (zie noot 1 op blz. 211) tot Granman (Groot Opperhoofd) werd uitgeroepen, omdat men in hem een zwakkeling zag, die zich zou laten ringelooren, ontpopte zich reeds dadelijk na zijne installatie als Alleenheerscher en ontzag niemand. Zelfs degenen die hem op de been geholpen hadden, hoonde hij vaak in het openbaar, waardoor hij ten slotte alle hoofden van zich vervreemde op een of twee na, aan wie hij nog af en toe om raad vroeg. Ook aan het Koloniaal Bestuur stoorde hij zich weinig en verklaarde onomwonden een zelfstandig regeerder te zijn. Was Amakti een verstandig mensch, zijn alleenheerschappij zou waarschijnlijk niet zoo'n chaos in de Tapanahony geschapen hebben als welke nu daar bestaat.

Onoordeelkundig en op zijn onfeilbaarheid als Granman vertrouwende, zondigde hij keer op keer tegen den Adat en pleegde de meest willekeurige handelingen, waardoor hij hoe langer hoe meer gehaat en veracht werd, zoodat ten slotte niemand zich meer aan zijne bevelen stoorde.

In 1916 verscheen in de *Bijdragen tot de Taal, Land en Volkenkunde van Nederlandsch-Indie*, deel 72 afl. 3 en

4 blz. 590—598 een artikel „Hoofdenverkiezing bij de Boschnegers in Suriname”. In dat artikel komt o.m. het volgende voor:

„De Opperhoofden bij de Boschnegers hebben geen „politie of militaire macht tot hunne beschikking. Slechts „bij groote uitzondering zal het voorkomen dat hunne „krachtige persoonlijkheid alleen reeds voldoende is om „zich door den geheelen stam te doen erkennen. In den „regel zullen zij hun gezag ontleenen aan hunnen aanhang.”

De waarheid van dit betoog heb ik in Tapanahony van nabij kunnen beoordeelen. Amakti verloor door het afstooten van de kapiteins geheel zijn aanhang en daarmede ook zijn gezag, en te dom om te begrijpen dat de onfeilbaarheid van een Granman slechts zoo lang duren kan als die Granman blijkt een krachtige persoonlijkheid te zijn, die zijn onfeilbaarheid weet te handhaven, ondervond hij spoedig, dat hij toch weinig onder zijn volk te beteekenen had. En had het Koloniaal Bestuur niet tijdig ingegrepen, er zou een toestand van volslagen anarchie in de Tapanahony ontstaan zijn.

De Granman, die zijn macht tot nul gereduceerd zag, probeerde op vele wijzen die te herwinnen. B.v. vond hij het een prachtmiddel om daartoe te geraken, het volk te doen zien hoe weinig hij zich aan de bakra's stoorde.

Het zou mij te ver voeren de vele ergerlijke staaltjes van Amakti's ontrouw en laatsdunkendheid tegenover het Bestuur hier te releveeren. Genoeg zij dat zijne aanmatiging hoe langer hoe grooter werd. Verre echter, dat hij daardoor zijn verloren gezag herwon, nam de bandeloosheid onder het volk hoe langer hoe meer toe. Een geest van ontevredenheid, welke steeds grooter werd, trad in bij de Aucaners. Aan de eene zijde was die ontevredenheid gericht tegen den Granman om diens wanbestuur, aan den anderen kant tegen de Bakra's, „die maar voortdurend de prijzen van winkelgoederen verhoogden, zonder dat het loon voor de vrachtvaart in evenredigheid daaraan verhoogd werd”.

Een uitkomst was het daarom, toen uit de Lawa het

voorstel tot den Granman kwam, om samen met de Boni-negers, door eene werkstaking in het transport op de Marowijne, een einde aan de „uitbuiting” van de vrachtvaarders te maken. De staking — zoo werd algemeen vertrouwd — zou onmiddellijk een normalen toestand tot gevolg hebben. Enthousiast werd daarom dit voorstel door den geheelen stam begroet, en Amakti wilde deze „schoone gelegenheid” niet onbenut laten, het volk weer op zijn hand te krijgen. Na met slechts enkele hoofden hier over gesproken te hebben, nam de Granman het voorstel der Boni's ¹⁾ aan en werd de werkstaking afgekondigd. Kanapé, die toen ziek was, vernam niets van het plan tot staken eer het een voldongen feit was. Vermeldenswaard is het, hoe die stakingsgeschiedenis in elkaar zit.

Het plan tot staken werd uitgedacht door kapitein Bajoo ²⁾.

Het Groot-Opperhoofd der Boni's, Awensai, was daarvoor echter niet te vinden, doch Bajoo liet niet los en plaatste Awensai voor een fait accompli. Terwijl deze Granman een bezoek bracht aan zijne Indiaansche vrouw ³⁾ in de Boven-Lawa, zond Bajoo een boodschap namens hem naar Amakti, waarin het voorstel tot staking gedaan werd.

Als reeds vermeld, ging Amakti daarop gretig in en de boodschap werd naar de Lawa teruggezonden, dat men slechts van Awensai bericht wachtte, op welk tijdstip de afkondiging van de staking zou plaats vinden.

Toen Awensai terugkeerde van de Boven-Lawa vernam hij wat in zijn afwezigheid gebeurd was. Hij bleef echter zijn standpunt handhaven, niet mede te werken aan eene werkstaking. Als een goed Boschneger kon hij echter zijn stam-solidariteit niet schenden en Bajoo desavoueren.

¹⁾ De Boni's vormen een kleinen stam ($\pm$ 300 zielen) en zijn gevestigd aan de Lawa. Op een 75-tal na, die Nederlandsch bleven, hebben de Boni's de Fransche nationaliteit aangenomen.

²⁾ Bajoo staat aan het hoofd van de Nederlandsche Boni's en is een man van bijzonder grooten invloed in de Lawa.

³⁾ Een der drie vrouwen van Awensai is een Indiaansche uit den stam der Merionsindianen in de Boven-Lawa.

Hij zond daarom een boodschap aan Amakti, dat hij bij nadere beschouwing tot het oordeel gekomen was, dat men niet tot staken mocht overgaan, zonder van te voren de Bakra's met hunne grieven bekend gemaakt te hebben. Hij zou daarom naar St. Laurent afvaren en de grieven van de Boschnegers ter kennis van het Fransche Bestuur brengen. Bij zijn terugkeer naar de Lawa zou hij aan Amakti de resultaten zijner onderhandelingen doen weten, en kon de zaak nader overwogen worden. *In elk geval moest Amakti geen werkstaking afkondigen, voordat hij, Awensai, terug was.*

Het is van belang hier mede te deelen, dat Awensai niet slechts om het bovenstaande naar St. Laurent wenschte af te varen. Hoofddoel van zijn reis was om te gaan onderzoeken waarom zijne toelage als „Granman” hem gedurende 3 jaren niet was uitbetaald ¹⁾.

Awensai vertrok naar St. Laurent. Zoodra Amakti dat vernam, stuurde hij zijn neef Aliamba van Otterloo af naar Albina ²⁾. Aliamba had in opdracht, met Awensai de zaken bij de bakra's te regelen en zoo noodig namens hem, Amakti, de werkstaking aan de Djoeka's af te kondigen. Op zijn reis naar Albina ontmoette Aliamba (enkele uren nadat hij Drie Tabbetje verlaten had) den boodschapper van Awensai, die aan hem de boodschap aan Amakti mededeelde en hem den raad gaf terug te keeren naar Drie Tabbetje en den Granman mede te deelen, welk standpunt door diens collega werd ingenomen. Aliamba antwoordde daarop dat hij zou doorreizen; hij had volmacht van zijn Granman en zou, na gedachtenwisseling met Awensai, naar bevind van zaken handelen. Te Albina aangekomen, wist hij den Districts-Commissaris omtrent het voornemen tot staken zoo te misleiden, dat deze, ondanks de desbetreffende waarschuwingen van den Posthouder, toch onder den indruk kwam, dat er geen wolkje aan den hemel was. Op St. Laurent ontmoette

¹⁾ De Groot-Opperhoofden der Boschnegers ontvangen van de respectievelijke Gouvernemen ten (Hollandsch en Fransch) een jaarlijksche toelage.

²⁾ Albina en St. Laurent liggen tegenover elkaar.

Aliamba Granman Awensai en drong bij dezen namens Amakti er op aan, de werkstaking af te kondigen. Awensai hield voet bij stuk en verklaarde, dat de Boni's niet zouden meedoen aan de staking.

Het noodlot kwam den kwaadwilligen in deze tegemoet. Awensai ontving geen gunstig bescheid op zijn verzoek om uitkeering van de toelage welke niet aan hem was uitbetaald, en deze teleurstelling schijnt hem ten slotte te hebben doen toegeven aan het aandringen van Aliamba.

Zoo werd de werkstaking te Albina en St. Laurent afgekondigd.

Aliamba keerde terug in de Tapanahony en op den dag van zijn aankomst ging van Drie Tabbetje het bevel uit, dat geen Djoeka mocht afvaren (ook niet om eigen inkoop te doen). Bij hooge uitzondering zou de Granman daartoe vergunning verleen, indien hij zich met de redenen waarom de verzoeker wenschte af te varen, kon vereenigen. Ook tusschen de magazijnen en werkplaatsen in het binnenland mocht geen verbinding onderhouden worden.

Allicht rijst de vraag hoe het komt, dat de Posthouder de staking niet heeft kunnen voorkomen. Hierop wil ik antwoord geven. De achterbaksheid der Boschnegers kennende, begreep ik dat, zoodra ik mij openlijk met de zaak inliet, het dan heeten zou, dat de Granman daar geheel buiten stond. Niemand zou in deze dan aansprakelijk gesteld kunnen worden en het zou niet gelukt zijn het werk weer te doen hervatten, zonder aan buitensporige eischen der Djoeka's toe te geven. Het bleek later dat ik goed had gezien, want toen ik na de afkondiging in de Tapanahony, mij naar Drie Tabbetje begaf om van den Granman te eischen dat hij het verbod tot werken weer zou intrekken, bezwoer Amakti mij, dat hij niets van de staking vooraf geweten had. Pas nadat die uitgebroken was, kwam het volk tot hem om hem te verzoeken namens den stam meer loon voor het vrachtvervoer en vermindering van winkelprijzen van de Bakra's te eischen. Hij kon

niets aan de zaak veranderen. Dank zij het feit dat ik haarfijn wist, hoe de vork in den steel zat, kon Amakti zijn gehuichel niet volhouden en moest toegeven dat alles op zijn last geschied was. Aan mijn eisch om dadelijk de staking op te heffen, kon hij echter niet onmiddellijk gevolg geven, omdat hij verbonden was aan Awensai en niet eenzijdig de met dezen gesloten overeenkomst mocht verbreken. Intusschen kwamen er strenge brieven van den Gouverneur met den last aan den Granman om zorg te dragen, dat het werk zoo spoedig mogelijk zou hervat worden. Amakti werd radeloos. Op mijn aandringen bij Kanapé, dat hij zich met de zaak zou inlaten en zorgen dat het werk weer hervat werd, trad deze handelend op ¹⁾. Hij wist er dadelijk een mouw aan te passen, dat de staking kon worden beëindigd, zonder dat Awensai zich verongelijkt behoefde te gevoelen. De wijze, hoe hij de zaak inkleedde, maakte dat Awensai zonder tegenstribelen er in toestemde, dat de vaart heropend zou worden.

Amakti had intusschen door zijn domheid en ontrouw een onhandigheid begaan, welke het optreden van Kanapé van nul en geener waarde maakte. In het geheim zond hij een boodschap naar den Districts-Commissaris van Marowijne om aan dezen te berichten, dat hij absoluut geen schuld aan de staking had. Dat was het werk van den Boni-Granman. Deze (Awensai) had hem, Amakti, een boodschap gezonden om hem mede te deelen, dat hij de Lawa voor vrachtaarders had afgesloten en Amakti moest zorg dragen, dat de Aucaners daar geen inbreuk op maakten.

De Districts-Commissaris, niet beter wetende, deelde aan de te Albina aanwezige Aucaners mede, dat zij gerust met vracht mochten opgaan, daar het Gouvernement bereid was de booten door militairen te doen vergezellen. Het een en ander kwam Awensai ter oore en hij liet in een hoogst beleedigende boodschap aan Amakti zijn „verraad” verwijten. De overeenkomst met dezen achtte hij als

¹⁾ Kanapé die absoluut niet eer- of heerschzuchtig is, heeft zich nooit met zaken het bestuur van Amakti rakende, bemoeid. Hij bepaalde zich getrouw tot de stiptelijke vervulling van zijn ambt als Opperpriester.

verbroken. Hij had daarom geen bezwaar, dat de Aucaners vrachten voor de ondernemingen aan den Holland-schen oever zouden vervoeren, doch hij zou niet toestaan dat één boot „zijn grondgebied” binnenvoer¹⁾. Het gevolg hiervan was, dat het volk in de Tapanahony weigerde af te varen, om het werk te gaan hervatten. Als reden voor die weigering werd opgegeven, de vrees, door de Boni's afgeranseld te worden; in werkelijkheid was het omdat verwacht werd dat door de staking het begeerde doel bereikt zou worden.

Van Fransche zijde werd intusschen ook niet stil gezeten. Een deputatie uit St. Laurent vertrok naar de Lawa om van Awensai gedaan te krijgen, dat hij zijn verbod zou opheffen. Zijn toelage, welke was ingehouden, werd hem gebracht en daarbij nog vele cadeautjes, bestaande uit dranken en eetwaren. Awensai liet zich verteederen en verklaarde „zijn gebied” weer open voor de „vrije vaart”. Dit was omstreeks medio Mei.

Wie nu denkt dat daarmede de zaak geëindigd was, vergist zich. Toen ik op eind Mei te Albina aankwam, was aldaar een groot aantal Boschnegers aanwezig, doch geen die met lading wilde opgaan. Zij kwamen er rond voor uit, dat de staking tot doel had vermindering van winkelprijzen en verhooging van loon en dat zij *onder geen voorwaarde* weer aan het werk zouden gaan, eer aan die eischen voldaan werd.

De toestand liet zich ernstig aanzien. De Boschnegers waren vastberaden. Mijn eerste werk op Albina was mij op de hoogte ervan te stellen, wie der Aucaners als leiders hier optraden. Met deze heertjes hield ik eene conferentie waarin ik het hun duidelijk maakte, dat hun optreden verkeerd was, dat zij aan het kortste eind zouden trekken en op den koop toe straks nog door het volk verweten worden het misleid te hebben. Wanneer zij echter vertrouwen in mij stelden en het bepleiten der belangen van de vrachtaarders bij de bakra's aan mij

¹⁾ De Boschneger-hoofden beschouwen zich zelf als vorsten van de door hen bewoonde streken.

overlieten, dan zouden hun daarmee veel moeilijkheden gespaard blijven. Het mocht mij gelukken deze „leiders” te bekeeren. Besloten werd door hen de zaak aan mij over te laten.

Op 29 Mei werd een „gran-kroetoe” gehouden, bijgewoond door nagenoeg alle toen te Albina aanwezige Boschnegers. Ik verklaarde in deze vergadering, dat het de wil van den Gouverneur was, dat het werk aan den Hollandschen zoowel als den Franschen kant onvoorwaardelijk zou hervat worden. Pas als alles zijn geregelde gang weer ging, zou het Bestuur de grieven der Boschnegers onderzoeken.

Zij hadden, zonder zich vooraf met hun grieven tot het Bestuur te wenden, gestaakt en mochten dus niet verwachten dat het Bestuur hen tegemoet zou komen, vóór deze groote fout hersteld was.

Eenige der ouderen, w.o. de leiders, trokken zich terug om in comité te gaan beraadslagen; bij terugkeer in de vergadering werd het advies uitgebracht om de zaak der Boschnegers in handen van „masra van Lier” te stellen en gehoor te geven aan zijn verlangen om onvoorwaardelijk het werk te hervatten.

De rede door mij bij het begin van de „kroetoe” gehouden, scheen veel indruk gemaakt te hebben, want het advies van de ouderen werd toegejuicht met een „na dati hàbi” („dat is wat gedaan moet worden”) ¹⁾. Kapitein Andreas, de oudste in rang en in jaren, stelde bij het einde van de kroetoe eene motie voor, waarbij alle aanwezigen hun volle vertrouwen in „masra van Lier” uitspraken, en voegde namens *alle* Aucaners het verzoek er aan toe, dat als straks de Granman te Paramaribo zou zijn (Amakti was intusschen reeds door den Gouverneur opgeroepen om zich over de staking te komen verantwoorden), „masra van Lier” dan niet zou toestaan, dat de Granman slechts voordeel voor zichzelf en zijne vrienden zou bepleiten, doch zou opkomen voor de belangen

¹⁾ Ik heb het reeds zoo vaak verkondigd en herhaal het nu weer: Een boschneger is zeer voor overtuiging vatbaar; het komt er slechts op aan op welke wijze men hem die tracht bij te brengen.

van den geheelen stam. De motie werd met luide bijvals-betuigingen van de kroetoe aangenomen.

Bedenkt men, dat Andreas de vertegenwoordiger van Amakti te Albina is, dan blijkt uit het bovenstaande genoeg, hoe weinig vertrouwen de Granman bij zijn stam geniet.

Op den dag na de kroetoe werd het werk weer over de geheele linie hervat.

Begrijpelijk is het dat het Bestuur deze ernstige zaak niet op zijn kant kon laten.

Amakti werd met zijn kapiteins naar Paramaribo ontboden om zich over de staking te verantwoorden. Hij kreeg bevel zich mede door Aliamba te doen vergezellen. Ook werd Kanapé door den Gouverneur ontboden, omdat Zijne Excellentie maatregelen wenschte te treffen om orde en tucht weer in de Tapanahony te herstellen en eene herhaling van het gebeurde onmogelijk te maken. Waar Kanapé zooveel invloed onder de Aucaners heeft en daarbij vertrouwen in de Blanken stelt, terwijl hij een man is, die weet wat hij wil, kwam het wenschelijk voor, hem met gezag te bekleeden.

Lang duurde het vóór Amakti te Paramaribo aankwam eensdeels werd hij door ziekte verhinderd, doch in hoofdzaak hield de vrees over wat met hem gebeuren zou, hem zoo lang terug. Op twee na weigerden de kapiteins hem op zijne reis te vergezellen. De reis deed hij niet over zee, doch door de Wanekreek. In de Cottica waar ook Aucaners, onderhoorigen van hem, wonen, vond hij drie kapiteins bereid hem te begeleiden en hem als raadslieden bij te staan gedurende de onderhandelingen met de Bakra's.

Reeds bij zijn aankomst in de stad ontdekte de Granman, dat het Bestuur ernstige plannen tegen hem had. Hij werd bij het landen opgewacht door een ambtenaar, die hem namens den Gouverneur mededeelde, dat hem verboden werd om de vlag uit te steken van het huis dat hij betrekken zou. Grooter hoon kon Amakti niet aangedaan worden. Door dit verbod werd het hem duidelijk, dat hij niet als Granman, doch als de eerste de beste ont-

vangen werd. Een tweede straf, die hij dadelijk te ondergaan had, was dat hem niet, als te voren bij zijn verblijf te Paramaribo, in de kom der stad een logies werd aangewezen, doch in de Saramaccastraat, waar gewoonlijk alle Boschnegers logeeren.

Na enkele dagen in de stad aanwezig te zijn geweest, werd de Granman met zijne kapiteins bij den Gouvernements-secretaris ontboden. Deze wenschte eerst te weten, waarom de kapiteins in de Tapanahony hem niet naar de stad vergezeld hadden.

„Waar zijn de kapiteins van de Tapanahony?”

„Ja ¹⁾, die zijn ziek meneer.”

„Waar is kapitein Sona”. ²⁾

„Ja, die is werkelijk ziek.” („I-ja dati de siki troetroe”).

Ook zonder deze toelichting begreep de Gouvernements-secretaris volkomen waar het aan haperde en maakte het aan Amakti dan ook duidelijk dat het Bestuur volkomen op de hoogte was van den stand van zaken in de Tapanahony, nl. dat hij niet in staat was gezag over zijne kapiteins uit te oefenen.

„Waarom Aliamba niet mede gekomen was?”

Amakti meende thans dat hij geen te deemoedige houding moest aannemen.

„Alimaba had verklaard ziek te zijn en was niet medegekomen. Dat hinderde echter niet. Immers was al wat deze gedaan had op zijn, Amakti's, last geschied, en daarom verzocht hij dat niet verder naar Aliamba gevraagd zou worden, doch dat de Gouvernements-secretaris hem zou zeggen waarvoor hij eigenlijk was opgeroepen.”

Verre van met deze oplossing genoegen te nemen, gebod de Gouvernements-secretaris Amakti zorg te dragen dat Aliamba zoo spoedig mogelijk uit de Tapanahony gehaald werd. Een termijn van eene week werd hem gesteld. Waren zijn boodschappers na dien tijd nog niet ver-

¹⁾ De Opo-negers plaatsen vóór elk antwoord dat zij geven het woordje „Ja”.

²⁾ Sona is gelijk ik reeds in het eerste in dit tijdschrift verschenen artikel „Bij de Aucaners” uiteenzette, een kapitein die den bakra's zeer goed gezind is.

trokken, dan zou Aliamba met de sterke hand gehaald worden.

Nu kwam Leiden in last.

Aliamba aan het Bestuur uitleveren beteekende, de als heilig beschouwde Adat op ernstige wijze schenden. Immers een Boschneger, van welken stam ook, mag nooit een stamgenoot aan het gerecht der Blanken overleveren.

Vele zijn de pogingen, die gedaan werden door Amakti en de zijnen, om het Bestuur te vermurwen van dien eisch af te zien. Niets mocht baten. Eén dag voor het ultimatum verstreek, deed de Gouvernementssecretaris aan Amakti weten, dat het Bestuur handelend zou optreden.

De gevolgen kwamen dan geheel voor zijn, Amakti's rekening.

Bemerkende, dat het ernst was bij het Bestuur en dat er niet meer te spotten viel, riep de Granman een groote kroetoe van alle in de stad aanwezige Aucaners bijeen. De zaak werd van alle kanten bekeken. Kanapé verweet den Granman zijn eigenwijsheid en wanbestuur, welke thans den stam dreigde te verwoesten. (Kaba wi na soso). Eindelijk stond de oudste (in jaren) kapitein op, om de vergadering er op te wijzen dat nood wet breekt, en er niets anders op stond dan Aliamba te doen afhalen. Alle aanwezigen konden zich daarmee vereenigen.

Op dienzelfden dag zond Amakti een deputatie van dertien kapiteins en anderen met Kanapé aan het hoofd naar den Gouvernements-Secretaris met de boodschap, dat Aliamba gehaald zou worden en voorts dat hij aan den Gouverneur vergiffenis liet vragen voor zijn slecht gedrag. Hij was naar de stad gekomen om „kroetoe” te houden met de Bakra's en zich te verdedigen. Hij was echter tot het inzicht gekomen, dat hij op elk punt ongelijk had en hij smeekte thans genade voor recht. Hij was er zich van bewust dat hij gestraft zou worden, doch verzocht dat die straf niet te streng en vooral zonder hoon zou zijn.

Twee dagen later vertrokken een kapitein en Gagoe (over de laatste later meer) naar de Tapanahony om Aliamba af te halen. Na 14 dagen keerde deze commissie

terug met bericht dat Aliamba, die te voren reeds vernomen had dat het Bestuur er op aandrang dat hij in de stad zou komen, gevlucht was. Vrij algemeen kreeg men den indruk, dat de Boschnegers een diplomatiek spel met het Bestuur speelden. Ik, die de zaak van nabij heb medegemaakt, kan echter met gerustheid verklaren, dat, zijn de Boschnegers in werkelijkheid groote diplomaten, de vlucht (het schuilhouden is beter gezegd) van Aliamba geen ondergeschoven kaart was.

Amakti werd bij het vernemen van dit bericht ziek. Het feit dat een onderhoorige, en nog wel zijn neef, hem op deze wijze in den steek had gelaten, aan de eene zijde, en de angst over de maatregelen, welke tegen hem genomen zouden worden aan den anderen kant, was meer dan de Granman dragen kon. Hij vroeg onmiddellijk gehoor bij den Gouvernements-Secretaris en herhaalde zijn bede om vergiffenis. Hij zwoer daarbij, dat hij geheel buiten de vlucht van Aliamba stond en verzocht, dat aan den heer van Lier zou opgedragen worden om bij diens terugkeer in de Tapanahony te onderzoeken, of dit al dan niet waar was. Verder erkende Amakti volmondig tot het inzicht te zijn gekomen, dat zijn bestuur over de Aucaners van het begin af verkeerd was geweest; dat was echter buiten zijn schuld, dat was het werk van den Duivel die hem in zijn macht had. Voortaan zou die echter geen macht meer over hem hebben, want de leiding zal voortaan in handen van Kanapé rusten „en met dien zullen de Aucaners niet spotten”. Hij zou geen acht meer slaan op de adviezen van schijnvrienden, die hem steeds verkeerden raad gegeven hadden en hij zou zich voortaan slechts door „masra Van Lier” en Kanapé laten adviseeren. Hij betreurde het, pas nu begrepen te hebben, dat hij Kanapé als zijn vriend en niet als tegenstander moest beschouwen. Hij wist dat het Bestuur geen woord geloofde van al hetgeen hij nu verklaarde; dat was zijn schuld en de straf voor zijn gebleken ontrouw. Hij verzocht echter nog een laatste kans om aan het Bestuur te bewijzen, dat hij eergevoel heeft en in staat is woord te houden.

De vlucht van Aliamba had hem doen inzien, dat hij in

het geheel geen gezag meer over zijne onderhoorigen had, en daarom verzocht hij eerbiedig dat Kanapé tot kapitein benoemd en hem ter zijde gesteld zou worden om den stam te besturen. Kanapé, aan wien Amakti zijn plan om hem voor te dragen te voren had medegedeeld, had daartegen geen bezwaar, doch stelde slechts één voorwaarde, n.l. dat Gagoe eveneens met gezag bekleed zou worden.

De lezer wenscht natuurlijk te weten wie Gagoe is en waarom Kanapé die voorwaarde stelde. Gagoe is een der voornaamste leiders van de Missiedjan-negers, die de grootste tegenstanders van Kanapé in de Tapanahony zijn. Wetende, welk een „streber” Gagoe is, begreep Kanapé (dit verklaarde hij ook aan mij persoonlijk) dat, zoodra deze door hem (Kanapé) een benoeming zou krijgen, en — wat voor een boschneger van onschatbare waarde is — een mooie uniform zou mogen dragen, hij van tegenstander onmiddellijk in voorstander zou veranderen. Amakti gaf daaraan gehoor en deed het verzoek, dat nevens Kanapé ook Gagoe benoemd zou worden.

De Gouverneur vond in het vorenstaande aanleiding terug te komen op zijn voornemen om Amakti als Granman af te zetten. De bede om vergiffenis werd aanvaard en het verzoek om Kanapé en Gagoe te benoemen toegestaan.

Voor wat betreft Kanapé was het verzoek *geheel* overbodig, want in elk geval zou deze met gezag bekleed terugkeeren naar de Tapanahony.

De Gouverneur deed door den Gouvernements-Secretaris aan Amakti weten, dat hij genade voor recht zou doen gelden en hem niet afzetten als Granman of zwaarder straffen dan reeds geschied was ¹⁾. Zijne Excellentie wenschte echter eenigen waarborg te hebben, dat hij voortaan woord zou houden en dat voorvallen als het gebeurde zich niet meer zouden herhalen. Daarom was een

¹⁾ Behalve de vernedering die hij moest ondergaan en het inhouden van vroeger aan hem verleende gunsten, werd ook nog een kwartaal van Amakti's toelage ingehouden.

protocol ontworpen, dat door den Granman en zijne kapi-teins met eede moest aanvaard worden.

Amakti kon zijn ooren niet gelooven bij het vernemen dat hij niet als Granman zou worden afgezet. Tot het laatste oogenblik toe had hij dit gevreesd.

Opdat de Aucaners goed zouden begrijpen, wat in het protocol staat, werd er eene bijeenkomst met hen door den Gouvernements-Secretaris gehouden, waarin gedurende *drie en een half uur* het betrekkelijk korte stuk behandeld werd. Dat de Boschnegers den inhoud ervan volkomen begrepen hebben, bleek overduidelijk uit de vele vragen die zij stelden en de opmerkingen die zij maakten.

Bij het behandelen van het punt betreffende onderwijs aan Aucanerkinderen, vroeg Kanapé dat met de school tegelijk *leerplicht* bij de Aucaners zou worden ingevoerd. „Het Bestuur moest niet toelaten, dat de kinderen van degenen, die niet voor onderwijs voelden, achtergesteld werden bij de anderen. Het onderwijs was daar, om allen heil aan te brengen, *allen* moesten het dus deelachtig worden.”

De Gouvernements-Secretaris antwoordde daarop, dat het Gouvernement eerst de resultaten van deze proef wenschte af te wachten, alvorens verder te gaan.

Op 20 September 1921 werden Amakti en zijne kapi-teins opgeroepen om in een plechtige zitting van den Raad van Bestuur het protocol te beëedigen.

In de receptiezaal ten Gouvernementshuize waren de leden van den Raad van Bestuur vereenigd, met de daarvoor uitgenoodigden: alle in de Kolonie aanwezige hoofd-ambtenaren, de Voorzitter en Griffier der Koloniale Staten, de Commandanten en Officieren van het Garnizoen en de Schutterij, allen in ambtsgewaad of uniform. Ook de pers was vertegenwoordigd.

Nadat allen hadden plaats genomen, werden de Boschnegers, ook in ambtsgewaad, vergezeld door den Posthouder, den heer De Mesquita, Commies ter Gouvernements-Secretarie belast met de Boschneger-zaken, en den heer Smit als tolk, binnengelaten. Te 10 uur trad

Zijne Excellentie Gouverneur Baron van Heemstra binnen en opende de vergadering in naam der Koningin. Aan Amakti werd vervolgens door den tolk, den heer Smit, die evenals bij de installatie van den Posthouder zich ook nu weer op zeer verdienstelijke wijze van zijn taak kweet, namens den Gouverneur gevraagd waarvoor hij gehoor verzocht had. De Granman antwoordde, dat hij aan den Gouverneur persoonlijk zijne bede om vergiffenis en zijn belofte van beterschap wilde herhalen. De Gouverneur verklaarde dat dit hem aangenaam was en verzocht daarop aan den Gouvernements-Secretaris het protocol voor te lezen.¹⁾

Amakti, die staande de voorlezing en de vertaling van het protocol had aangehoord, antwoordde na elken volzin: „I-ja”. Op de vraag door den Gouverneur aan het einde gedaan of hij nog iets te zeggen had, verzocht Amakti Kanapé voor hem te antwoorden. Kanapé hieraan voldoende, zeide dat deze zaak tot drie hoofdpunten waar het om gaat teruggebracht kan worden:

1°. De Aucaners hebben misdaan en vergiffenis daarvoor gevraagd en verkregen.

2°. Het Bestuur heeft strenge maatregelen getroffen om orde en tucht in de Tapanahony te handhaven, welke maatregelen de Aucaners plechtig beloven te zullen naleven.

3°. Het onderwijs is een voldongen feit bij de Aucaners geworden.

Betreffende het eerste punt brengt hij namens den Granman en de kapiteins dank aan den Gouverneur voor de geschonken vergiffenis. Over het tweede punt zal de tijd beslissen. Hij durft niets toezeggen, doch laat alles over aan Gods bestiering. En het derde punt, daar valt niet meer over te spreken, want ook zonder de nu getroffen regeling was het onderwijs reeds aanvaard.

Hierop volgde de onderteekening van het protocol,

¹⁾ Dit protocol is in zijn geheel opgenomen in de aflevering van Mei 1922 van dit tijdschrift (3e jg. blz. 48v.) en daarom hier weggelaten.

Redactie.

dat in duplo was opgemaakt (één exemplaar voor de Boschnegers). De Boschnegers plaatsten een voor een hun kruismerk onder het stuk, na elk op zijn beurt de belofte te hebben afgelegd den inhoud daarvan te zullen naleven en doen naleven.

Nadat de Gouverneur en de leden van den Raad van Bestuur hunne handteekeningen gesteld hadden, hield Zijne Excellentie nog de volgende rede tot Amakti en de zijnen:

1. Granman Amakti, Hoofdkapitein Kanapé en gij anderen, Hoofden der Aucaners, het verheugt mij dat Granman Amakti zijn schuld tegenover het Bestuur volmondig erkend heeft, en nederig om vergiffenis heeft gevraagd.

2. Door die erkenenis en bede om vergiffenis ben ik van mijn besluit teruggekomen Amakti als Granman af te zetten of hem zwaarder te straffen dan de straf die hij hier ondergaan heeft, welke straf hoofdzakelijk daarin bestaan heeft, dat gunsten, die hij bij vorige bezoeken aan de stad genoten heeft, hem dezen keer zijn onthouden.

3. Ik heb echter bij het schenken van de vergiffenis voorwaarden gesteld.

4. Uit het stuk dat U zooeven is voorgelezen en door U met Uw kruismerk gewaarmerkt, zijn die voorwaarden aan U bekend gemaakt.

5. Gij hebt allen de belofte afgelegd die voorwaarden te zullen naleven.

6. Ik reken erop dat gij Uw woord gestand zult blijven. Want daarvan alleen zal het afhangen of de verhouding tusschen de Bakra's en de Aucaners bij voortduring een aangename zal wezen, of dat ik zonder aarzelen de strafbepaling aan het slot van dat stuk gesteld, zal toepassen.

7. De toekomst der Aucaners ligt dus geheel in hun eigen handen.

8. Gij hebt het ondervonden en gelijk mij gerapporteerd is zelf erkend, dat de Bakra's streng, doch rechtvaardig zijn. Dit zult gij altijd blijven ondervinden.

9. Blijft gij U voortaan goed gedragen, dan zult gij zelf de goede vruchten daarvan plukken.

10. Gouverneur Staal heeft het U reeds tevoren duidelijk uiteengezet, dat het de wil van Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin is, dat *al* haar onderdanen, dus ook de Aucaners, geluk en welvaart zullen kennen.

11. Voor de vervulling van dien wil van Hare Majesteit ben ik verplicht te zorgen. Ik wil daarom ook Uw geluk bevorderen.

12. Dit kan ik echter slechts doen, wanneer gij U geheel aan het gezag onderwerpt en vertrouwen stelt in de maatregelen, die in Uw belang genomen worden.

13. In Uw midden woont een Bakra, de heer Van Lier, die zich geheel aan Uwe belangen wijdt.

14. Wanneer gij geheel vertrouwen in hem stelt, zal dat U in hooge mate ten goede komen. De heer Van Lier heeft getoond, Uw vriend te zijn, vooral in deze dagen, door steeds het goede voor U bij mij te bepleiten.

15. Ik vertrouw erop dat ge hem geen schande zult aandoen of reden geven berouw van zijn vriendschap te hebben.

16. De onderhandelingen met de Bakra's, waarvoor gij naar de stad werdt ontboden, zijn thans geëindigd.

17. Gij moogt, zoodra gij het zelve verkiest, terugkeeren naar Uwe woonplaats.

18. Ik wensch U een goede reis toe en spreek den wensch uit, dat wanneer gij weer naar de stad ontboden wordt, dit nooit zal zijn om bestraft te worden, doch om mij de blijde tijding te brengen, dat Uw volk vooruitgaat en in tevredenheid leeft.

Hiermede was de plechtigheid en tevens de stakingskwestie afgelopen.

Op 22 September 1921 verscheen de Granman wederom met zijn gevolg bij den Gouvernements-Secretaris om afscheid van hem te nemen en nog eens dank uit te spreken voor de gunstige oplossing die aan de zaken gegeven was. Bewogen dankte Amakti den Gouvernements-Secretaris voor diens persoonlijke bemoeiing.

„Toen hij, Amakti, in de stad aankwam, dacht hij niet dat alles ten slotte nog zoo'n gunstige wending voor hem

zou nemen. Hij had vernomen dat de Secretaris binnenkort de kolonie zou verlaten en wenschte hem Gods besten zegen voor de zijnen. Hij vertrouwde erop, dat, waar Zijn HoogEdelGestrenge zich ook bevond, hij de tijding zou krijgen, dat hij, Amakti, zich werkelijk bekeerd had en woord gehouden had."

Deze dank en bede om Gods zegen werd door allen een voor een herhaald. Een grijsaard (Kapitein Adam van Loäbi) kreeg zelfs tranen in de oogen en zeide tot den Gouvernements-Secretaris, dat diens loon bij God niet zal uitblijven voor al hetgeen hij voor de Aucaners gedaan heeft.

Bij den dank der Aucaners voeg ik thans den mijne aan Mr. Eekhout.

Zoo iemand, dan weet ik het, met welke warmte en sympathie deze hoofdambtenaar steeds de zaak der Boschnegers heeft voorgestaan. En als straks het onder Zijn HoogEdelGestrenge, als beschermmer van Boschnegers en Indianen, aangevangen beschavingswerk een succes geworden is, dan is dit voor een zeer groot deel *zijn* werk.

Er zijn er nog velen, ja zelfs zeer velen, die twijfelen aan dit succes; voor mij staat het echter vast, dat het voor de beschaving der Aucaners „daghet in den Oosten”.

November 1921.